

Magdalena Nawrot

Szkoła Główna Handlowa
Instytut Studiów Międzynarodowych
Magdalena.Nawrot@doktorant.sgh.waw.pl

WPLYW REALIZACJI FISKALNYCH KRYTERIÓW KONWERCENCJI NA KONKURENCYJNOŚĆ GOSPODARKI POLSKI¹

Streszczenie: Kryteria konwergencji, po raz pierwszy umieszczone w traktacie z Maastricht, stanowią zbiór wymogów, które powinna spełnić gospodarka państwa członkowskiego przed przystąpieniem do strefy euro. W wyniku problemów spowodowanych kryzysem 2008+ w wielu państwach członkowskich pojawiły się liczne kontrowersje związane z kryteriami konwergencji. Polska zobowiązała się do przyjęcia euro w momencie akcesji. Kryteria fiskalne bezpośrednio wpływają na kształt budżetu, a przez to – pośrednio – na gospodarkę, w tym konkurencyjność. Analiza wskaźników używanych w najpopularniejszych rankingach konkurencyjności pozwala zauważyć sfery bezpośrednio oraz pośrednio zależne od stopnia realizacji fiskalnych kryteriów konwergencji. Artykuł stanowi próbę odpowiedzi na pytanie o zależność pomiędzy wypełnieniem fiskalnych kryteriów konwergencji a poziomem konkurencyjności, z uwzględnieniem hamującej roli restrykcyjnych budżetowych w sytuacji spowolnienia gospodarczego.

Słowa kluczowe: kryteria konwergencji, polityka fiskalna, konkurencyjność, kryzys 2008+, Polska.

Wprowadzenie

Po raz pierwszy kryteria konwergencji zostały sformułowane w traktacie z Maastricht z 1992 roku. Obecnie, po zmianach wprowadzonych przez traktat z Lizbony, odpowiednie zapisy znajdują się w traktacie o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

¹ Artykuł został opracowany na podstawie wyników badania nr KES/BMN/07/14 pt. „Kryteria konwergencji a gospodarka Polski”, zrealizowanego w Kolegium Ekonomiczno-Społecznym SGH w 2014 r. w ramach dofinansowania ze środków przyznanych przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego na prowadzenie badań naukowych lub prac rozwojowych oraz badań z nimi związanych, służących rozwojowi młodych naukowców oraz uczestników studiów doktoranckich.

Kryteria konwergencji obejmują uwarunkowania o charakterze prawnym, czyli niezależność banku centralnego, jak i kryteria nominalne, dotyczące sfery ekonomicznej. Te ostatnie można podzielić na dwie grupy – kryteria monetarne, precyzujące wymagania dotyczące stóp procentowych, inflacji i stabilności kursu walutowego oraz fiskalne (budżetowe), określające maksymalne poziomy długu i deficytu publicznego². Kryteria dotyczące finansów publicznych określają następujące progi³:

- deficyt budżetowy w państwie aspirującym do członkostwa w UGiW nie może przekraczać 3% jego PKB w cenach rynkowych;
- dług publiczny nie może przekraczać 60% PKB danego państwa w cenach rynkowych.

Oba te wymogi muszą być spełnione jednocześnie, aby kryterium budżetowe mogło zostać zrealizowane.

Niniejszy artykuł ma na celu zbadanie stopnia realizacji kryteriów konwergencji budżetowej przez Polskę począwszy od wstąpienia do Unii Europejskiej, poprzez okres kryzysu, aż do zawieszenia procedury nadmiernego deficytu w 2014 roku oraz określenie, w jaki sposób kształtuje on konkurencyjność gospodarki Polski.

1. Kryteria konwergencji po kryzysie 2008+

Ideą przewodnią stworzenia zespołu warunków, których wypełnienie przez gospodarkę narodową stanowiłoby *conditio sine qua non* członkostwa w strefie euro, było zagwarantowanie, że do ostatniego etapu integracji walutowej przejdą tylko państwa gotowe podjąć wszystkie wyzwania związane z przyjęciem euro. Doświadczenia ponad dekady funkcjonowania strefy euro pokazały jednak, że kryteria konwergencji były niekiedy traktowane jedynie jako luźne wskaźniki, przez co wspólną europejską walutę przyjmowały państwa, które nie były na to gotowe. Mało restrykcyjne podejście do kryteriów widoczne jest w postaci uwzględniania licznych „okoliczności nadzwyczajnych”, zdejmujących z państw obowiązek wypełniania niektórych kryteriów⁴.

Kryzys 2008+ w istotnym stopniu wpłynął na państwa strefy euro. Jednym z jego przejawów były problemy fiskalne, które wynikały z braku przestrzegania wartości określanych przez kryteria konwergencji fiskalnej oraz regulacje Paktu

² Z. Szpringer, J. Łacny, *Opinia na temat budżetowych kryteriów konwergencji sformułowanych w Pakcie na rzecz stabilności i wzrostu oraz w pakcie fiskalnym*, „Zeszyty Prawnicze” 2013, nr 2, s. 132.

³ Ibid., s. 33.

⁴ Szerzej: W. Michalczyk, *Kryteria konwergencji polskiej gospodarki jako wyznacznik tempa integracji walutowej*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” 2013, nr 57, s. 376-378.

Stabilności i Wzrostu (PSiW)⁵. Przyczyny załamania gospodarczego były jednak o wiele bardziej złożone⁶.

W reakcji na kryzys w literaturze przedmiotu pojawiły się opracowania dotyczące nieefektywności kryteriów konwergencji. Ograniczenie monitorowanych wartości do stabilności cen, stóp procentowych, kursu walutowego oraz finansów publicznych (długu i deficytu publicznego) nie sprzyjało generowaniu głębszej konwergencji w wartościach realnych⁷. Postulowano również wprowadzenie zautomatyzowanych sankcji za nieprzestrzeganie kryteriów konwergencji oraz zapisów PSiW⁸.

W 2011 roku Komisja Europejska przedstawiła propozycje rozporządzeń mających na celu poprawę koordynacji polityk gospodarczych krajów UE oraz uwzględnienie konkurencyjności. Tak zwany sześciopak obejmował modyfikację obu części PSiW, dyrektywę w sprawie wymogów dotyczących ram budżetowych oraz ustanowienie procedury zaburzeń równowagi makroekonomicznej, wdrożony został również Semestr Europejski⁹. Dodatkowo w 2013 roku wprowadzony został tzw. dwupak reform dotyczący harmonogramu budżetowego i reguł budżetowych. Inicjatywę podjęły również państwa członkowskie, Francja i Niemcy, proponując utworzenie „paktu na rzecz konkurencyjności” (obecnie Pakt Euro Plus).

2. Realizacja fiskalnych kryteriów konwergencji przez Polskę

Konieczność realizacji fiskalnych kryteriów konwergencji jest uwzględniana w momencie tworzenia budżetu państwa. Mimo to wartości deficytu publicznego w Polsce przez prawie cały okres członkostwa w Unii Europejskiej przekraczały progi określone przez kryteria konwergencji. W efekcie Polska już dwukrotnie była objęta procedurą nadmiernego deficytu, w latach 2004-2008 i 2008-obecnie.

⁵ Szerzej: G. Tchorek, *Nierównowagi fiskalne i makroekonomiczne w strefie euro a nowe rozwiązania instytucjonalne*, „Management and Business Administration. Central Europe” 2013, No. 2.

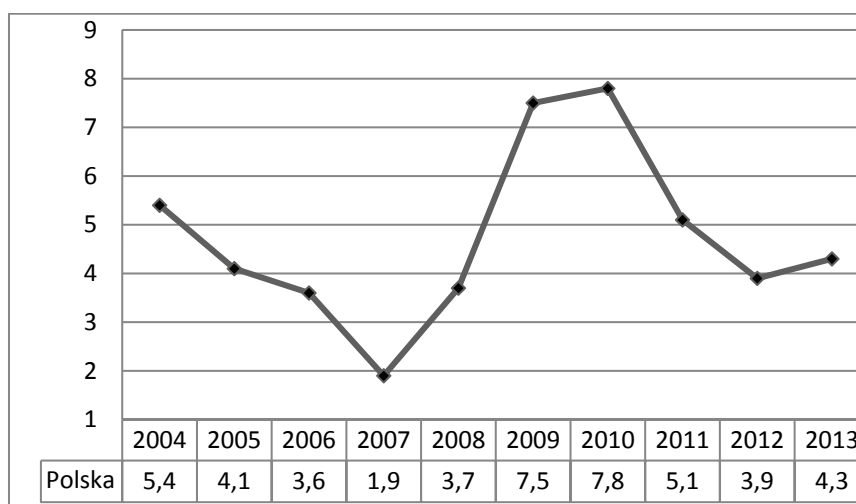
⁶ Szerzej: E. Pérez-Caldentey, M. Vernengo, *The euro imbalances and financial deregulation: A post-Keynesian interpretation of the European debt crisis*, „Levy Economics Institute” 2012, No. 702.

⁷ C.M. Triandafil, *The analysis of the convergence criteria. Empirical perspective in the context of the sustainable character highlight*, „Working Papers of National Institute of Economic Research” 2011.

⁸ H. Wagner, *Is the European Monetary Union Sustainable? The Role of Real Convergence*, [w:] *Who Will Provide the Next Financial Model? Asia's Financial Muscle and Europe's Financial Maturity*, eds. S. Kaji, E. Ogawa, Springer Japan 2013.

⁹ Współpraca fiskalna jest jeszcze bardziej zacieśniana w ramach Unii Gospodarczej i Walutowej, czego przykładem jest tzw. pakt fiskalny (Traktat o stabilności, koordynacji i zarządzaniu w Unii Gospodarczej i Walutowej).

Począwszy od 2004 roku Polska tylko raz spełniła kryterium deficytu – deficyt sektora *general government* wyniósł 1,9% PKB w 2007 roku. W pozostałym okresie Polska permanentnie przekraczała dozwolony poziom deficytu (por. rys. 1). Deficyt zmniejszał się od momentu akcesji, od 5,4% PKB w 2004 roku, aż do najniższej wartości w 2007 roku. Jednak od 2008 roku znów zaczął rosnąć, by osiągnąć 7,8% PKB w 2010 roku. Ten wzrost można przypisać spowolnieniu gospodarczemu, co, poprzez oddziaływanie automatycznych stabilizatorów, poskutkowało wzrostem wydatków i spadkiem przychodów. Ponadto poluzowana została polityka fiskalna¹⁰. W 2011 roku deficyt zmniejszył się do poziomu 5,1%, w 2012 roku nadal malał (3,9%), jednak w 2013 roku widoczny jest niewielki wzrost jego poziomu, do 4,3% PKB¹¹. Wzrost deficytu w 2013 roku był spowodowany głównie spadkiem dochodów w relacji do PKB, który jest efektem niższych przychodów podatkowych, w szczególności VAT¹².

Rys. 1. Poziom deficytu *general government* w Polsce w latach 2004-2013 jako % PKB

Źródło: Eurostat, tec00127, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>, dostęp: 5.09.2014.

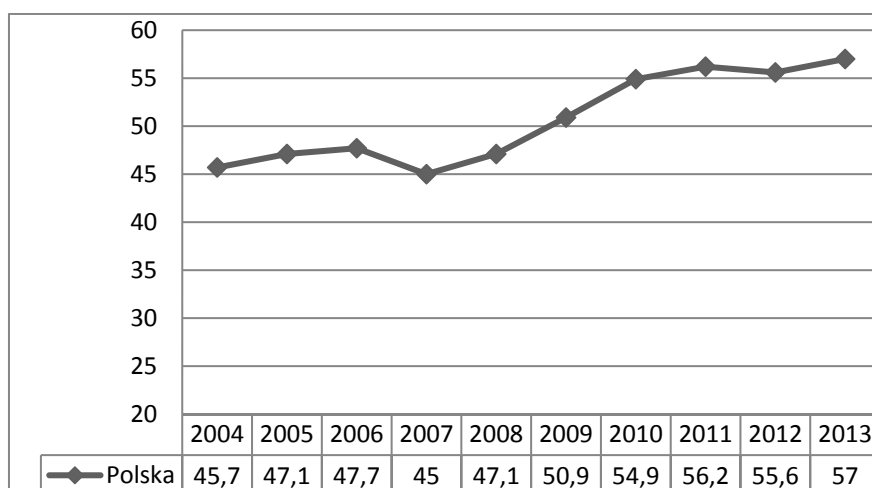
W aspekcie długu publicznego Polska radzi sobie zdecydowanie lepiej niż w przypadku deficytu. Od momentu akcesji jego poziom znajduje się poniżej wartości progowej 60% PKB. Widoczny jest jednak wzrost poziomu zadłużenia

¹⁰ M. Belka, *How Poland's EU Membership Helped Transform its Economy*, „Occasional Paper”, Group of 30, Washington DC 2013.

¹¹ Deficyt w 2013 r. składał się z: deficytu podsektora centralnego 3,7% PKB, deficytu podsektora samorządowego 0,2% PKB oraz podsektora ubezpieczeń 0,5% PKB. Za: Ministerstwo Finansów, *Dług publiczny. Raport roczny*, Warszawa 2013, s. 11.

¹² Jest to z kolei wynikiem słabszego popytu oraz deflacji. Ibid.

w stosunku do PKB (por. rys. 2). W 2004 roku dług publiczny wyniósł 45,7% PKB, a następnie powoli wzrastał, z wyjątkiem 2007 roku, kiedy to wyniósł 45%. W efekcie poziom długu publicznego w 2013 roku wyniósł 57%, co oznacza, że przy dalszym wzroście może on przekroczyć wartość graniczną¹³. Od 2011 roku dług publiczny przekracza próg określony w Ustawie o finansach publicznych (55%)¹⁴.

Rys. 2. Poziom długu publicznego w Polsce w latach 2004-2013 jako % PKB.

Źródło: Eurostat, TIPSGO10, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>, dostęp: 5.09.2014.

Prognozy Komisji Europejskiej dotyczące dalszego wypełniania kryteriów fiskalnych są raczej optymistyczne. W systemie ESA2010 saldo budżetowe w 2015 roku zamknie się deficytem w wysokości 3,1% PKB¹⁵, co świadczy o przewidywanej poprawie począwszy od 2014 roku. W 2015 roku dług wzrośnie prawdopodobnie do poziomu 50%, jednak prognozy te są niepewne z uwagi na możliwość zmian kursu walutowego¹⁶.

¹³ Według kalkulacji Ministerstwa Finansów dług publiczny uległ niewielkiemu zmniejszeniu. W stosunku do końca 2013 r. poziom zadłużenia spadł o 10,5% w czerwcu br., jednak spadek ten nie był wynikiem przeprowadzonych reform o charakterze strukturalnym czy też zmiany polityki gospodarczej, a jedynie efektem umorzenia obligacji skarbowych, co wynikało z przeprowadzanej reformy systemu emerytalnego. Jak podaje Ministerstwo Finansów, po wyłączeniu wpływu umorzenia na poziom długu, wzrósł on od początku br. o 5,1%. Ministerstwo Finansów, *Zadłużenie Skarbu Państwa 06/2014*, biuletyn miesięczny, http://www.finanse.mf.gov.pl/documents/766655/8590255/zsp_2014_06.pdf, dostęp: 10.09.2014.

¹⁴ Ustawa o finansach publicznych z dnia 27 sierpnia 2009 r. Dz.U. z 2009 r., nr 157, poz. 1240 z późn. zm., art. 86, ust. 2.

¹⁵ Komisja Europejska, *European Economic Forecast, Spring 2014*, „European Economy” 2014, No. 3, http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2014/pdf/ee3_en.pdf, dostęp: 17.09.2014.

¹⁶ Ibid.

3. Konkurencyjność gospodarki narodowej

Tematyka konkurencyjności jest szeroko poruszana w literaturze przedmiotu, jednak jej definicja jest kwestią budzącą spory. Wielość definicji konkurencyjności gospodarki państwa¹⁷ wynika z faktu, iż konkurencyjność międzynarodowa *sensu stricto* nie poddaje się w swojej złożoności bezpośredniemu pomiarowi w ujęciu jednostkowego wskaźnika¹⁸.

Definicja konkurencyjności gospodarki narodowej Komisji Europejskiej kładzie nacisk na aspekt społeczny, stwierdzając, że konkurencyjne jest państwo, którego polityka prowadzi do stopniowego wzrostu poziomu życia obywateli przy utrzymaniu relatywnie niskiego bezrobocia¹⁹. Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (Organization for Economic Co-operation and Development, OECD) w swojej definicji, poza problematyką społeczną (wzrost realnych dochodów ludności) podkreśla rolę międzynarodowej wymiany handlowej – konkurencyjna jest gospodarka, która produkuje towary i usługi spełniające wymogi stawiane przez konkurencję panującą na międzynarodowym rynku²⁰. World Economic Forum (WEF, Światowe Forum Ekonomiczne) prezentuje zestawienia państw w *Global Competitiveness Report*²¹, ranking konkurencyjności przygotowuje także International Institute for Management Development (IMD, Międzynarodowy Instytut Rozwoju Zarządzania)²², jednak również w tym przypadku trudno mówić o istnieniu jednolitego paradygmatu metodologicznego w odniesieniu do miernika konkurencyjności.

¹⁷ W. Bieńkowski szacuje, że obecnie jest ponad 400 różnych definicji konkurencyjności. Za: W. Bieńkowski, Z. Czajkowski, M. Gomułka, B. Brocka-Palacz, E. Latoszek, J. Misala, M.J. Radło, M. Weresa, *Czynniki i miary międzynarodowej konkurencyjności gospodarek w kontekście globalizacji – wstępne wyniki badań*, „Prace i Materiały” 2008, nr 284, Instytut Gospodarki Światowej.

¹⁸ Szerzej: M. Tusińska, *Konkurencyjność międzynarodowa a rozwój społeczno-gospodarczy. Przypadek Polski na tle krajów Unii Europejskiej*, Wydawnictwo UE w Katowicach, Katowice 2014.

¹⁹ European Commission, *European Competitiveness Report* 2000.

²⁰ Ibid.

²¹ Ranking WEF konstruowany jest na podstawie globalnego indeksu konkurencyjności (ang. *Global Competitiveness Index*, GCI). Pomiar GCI opiera się na 12 filarach podzielonych na trzy grupy (subindeksy): wymagania podstawowe (instytucje, infrastruktura, otoczenie makroekonomiczne oraz ochrona zdrowia i podstawowa edukacja); czynniki podnoszące konkurencyjność efektywnościową (wyższe wykształcenie i doskonalenie zawodowe, efektywność rynku dóbr, efektywność rynku pracy, rozwój rynku finansowego, przygotowanie technologiczne, rozmiar rynku) oraz czynniki podnoszące konkurencyjność opartą na innowacyjności i rozwoju (jakość środowiska biznesowego, innowacyjność). *The Global Competitiveness Report 2013-2014*, ed. K. Schwab, World Economic Forum 2013, http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2013-14.pdf, dostęp: 20.07.2014.

²² IMD konstruuje ranking oparty na czterech grupach czynników: osiągnięcia gospodarcze, efektywność rządu, efektywność biznesu oraz rozwój infrastruktury. Każda z grup składa się z pięciu subczynników, które złożone są z kryteriów (ich łączna liczba przekracza 300). IMD, *World Competitiveness Online, Methodology in a nutshell*, <https://www.worldcompetitiveness.com/OnLine/App/Index.htm>, dostęp: 21.07.2014.

Niektórzy ekonomiści twierdzą, że można mówić o konkurencyjności tylko w aspekcie mikroekonomicznym, a konkurencyjność kraju jest pojęciem sztucznym²³. P. Krugman określił konkurencyjność mianem „niebezpiecznej obsesji”²⁴. Jak zauważają W. Bieńkowski i in.²⁵, podmiotami konkurencji bezpośredniej na rynku dóbr i usług są przedsiębiorstwa, jednak rola państwa w kształtowaniu otoczenia biznesowego, kapitału ludzkiego czy innowacji jest niezwykle istotna.

4. Fiskalne kryteria konwergencji a konkurencyjność

Liczne badania dowodzą, że deficyt, zwłaszcza znacznych rozmiarów, powoduje negatywne skutki gospodarcze. Wiele zależy od struktury i sposobu finansowania deficytu. W przypadku dodruku pieniądza skutkiem ubocznym deficytu jest inflacja. Rynek może odreagowywać nadmiar pieniądza poprzez wzrost importu, co w dłuższym okresie nie jest korzystne dla gospodarki. Jeżeli deficyt finansowany jest ze źródeł zewnętrznych, to jego wzrost wiąże się ze zwiększeniem poziomu zadłużenia, wypychając fundusze i inwestycje prorozwojowe²⁶ oraz utrudniając dostęp do środków finansowych podmiotom gospodarczym²⁷. Nadmierny deficyt może skutkować wahaniami kursu waluty narodowej w przypadku fluktuacji inwestycji portfelowych²⁸.

Fiskalne kryteria konwergencji oddziałują na gospodarkę poprzez przeciwdziałanie bodźcom do działań proinflacyjnych, do których skłania nadmierny dług publiczny (ponieważ wysoka inflacja *de facto* obniża realny poziom długu)²⁹. Wypełnienie kryteriów konwergencji sprzyja minimalizacji ryzyka niewypłacalności państwa – wynika to po pierwsze z ograniczenia dopuszczalnego poziomu zadłużenia, a po drugie z wymogu niezależności banku centralnego, co uniemożliwia rządowi poszukiwanie środków na dalszą ekspansję w jego rezerwach. Utrzymanie długu publicznego w określonych granicach minimalizuje ryzyko negatywnego wpływu zadłużenia na poziom stóp procentowych i kurs walutowy, a także wystąpienia efektu wypychania.

²³ R. Cellini, A. Soci, *Pop competitiveness*, „BNL Quarterly Review” 2002, No. 220.

²⁴ P. Krugman, *Competitiveness: A Dangerous Obsession*, „Foreign Affairs” 1994, Vol. 73, No. 2.

²⁵ W. Bieńkowski i in., op. cit.

²⁶ P. Ciżkowicz, A. Rzońca, *Mechanizmy oddziaływania deficytu fiskalnego na wzrost gospodarki*, „Gospodarka Narodowa” 2011, nr 10 (242).

²⁷ M. Kamba-Kibatshi, *Reforma sektora finansów publicznych w kontekście integracji Polski ze strefą euro w dobie światowego kryzysu*, Difin, Warszawa 2013, s. 77-78.

²⁸ P. Ciżkowicz, A. Rzońca, op. cit.

²⁹ J. Karnowski, *Polityka gospodarcza Hiszpanii, Portugalii i Grecji w drodze do Unii Gospodarczej i Walutowej. Analiza doświadczeń na tle teorii*, „Materiały i Studia NBP”, styczeń 2006, z. 199.

Obowiązek spełnienia kryteriów konwergencji budżetowej skłania do utrzymywania dyscypliny fiskalnej. Jednocześnie ich spełnienie powoduje poprawę jakości otoczenia makroekonomicznego oraz instytucjonalnego, zwiększa zaufanie do państwa, a w konsekwencji przyciąga inwestycje, czy wreszcie pozwala uniknąć wszystkich negatywnych efektów nadmiernie ekspansywnej polityki gospodarczej. Kryteria konwergencji skłaniają również do przeprowadzania trudnych reform strukturalnych³⁰, uwzględniających zmniejszenie przywilejów socjalnych czy wzrost obciążeń podatkowych. Jednak te działania mogą z kolei mieć negatywny wpływ na sytuację na rynku pracy oraz nastroje społeczne.

5. Fiskalne kryteria konwergencji a konkurencyjność gospodarki Polski

Tabela 1 prezentuje pozycję Polski w rankingach konkurencyjności Global Competitiveness Report publikowanych przez World Economic Forum. Począwszy od edycji 2006-2007 ogólny wynik Polski oscylował wokół 4,4, z okresem spadku między 2007 a 2010 rokiem, a także rekordowo wysoką pozycją w latach 2010-2011, kiedy to Polska osiągnęła najwyższą do tej pory pozycję w rankingu WEF – 39. miejsce.

Tabela 1. Pozycja Polski w rankingu WEF od edycji 2006-2007 do edycji 2013-2014

Wskaźnik	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014
Całkowity wynik	4,38	4,28	4,28	4,32	4,50	4,46	4,46	4,45
Miejsce na świecie	45	51	53	46	39	41	41	42

Źródło: Global Competitiveness Report.

W najnowszej edycji rankingu WEF lokuje Polskę na 43. miejscu na świecie z wynikiem 4,48³¹. Najlepszy wynik Polska osiąga w wymaganiach podstawowych (4,8), nieco gorszy w sferze konkurencyjności efektywnościowej (4,64), a najgorszy w dziedzinie konkurencyjności opartej na innowacyjności i rozwoju (3,66). Kryteria konwergencji fiskalnej spełniają istotną rolę w kształtowaniu konkurencyjności mierzonej przez WEF. Filary instytucji, otoczenia makroekonomicznego, infrastruktury oraz ochrony zdrowia i edukacji podstawowej są

³⁰ Ibid.

³¹ *The Global Competitiveness Report 2014-2015*, ed. K. Schwab, World Economic Forum 2014, http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014-15.pdf, dostęp: 20.09.2014.

bezpośrednio zależne od kondycji finansów publicznych. Filary tworzące drugi z subindeksów, ukazujący konkurencyjność opartą na czynnikach efektywnościowych, są w mniejszym stopniu związane z polityką gospodarczą. Subindeks C, obejmujący m.in. innowacje, jest w pośredni sposób zależny od polityki fiskalnej, która dzięki odpowiednim instrumentom może, przesuując środki finansowe, generować zachowania proinnowacyjne. Jeżeli kondycja finansów państwa jest dobra, środki budżetowe mogą zostać przeznaczone na badania i rozwój, a stabilność fiskalna stanowi czynnik przyciągający inwestycje, często o charakterze innowacyjnym.

Realizacja fiskalnych kryteriów konwergencji wpływa także na poprawę pozycji państwa w World Competitiveness Yearbook (WCY) publikowanym przez IMD. Fiskalne kryteria konwergencji mają bezpośredni wpływ na kształtowanie się wskaźnika efektywności rządu. Wskaźnik ten uwzględnia stan finansów publicznych, politykę fiskalną, fundamenty instytucjonalne, regulacje dotyczące prowadzenia działalności biznesowej oraz rynku pracy. Realizacja kryteriów konwergencji ma również pośredni wpływ na wynik państwa w kategorii osiągnięć gospodarczych, uwzględniającej sytuację makroekonomiczną, handel międzynarodowy, inwestycje oraz poziom zatrudnienia i cen. Stabilność fiskalna, przez poprawę jakości otoczenia makroekonomicznego, stymuluje zarówno napływ inwestycji, jak i działalność krajowych podmiotów gospodarczych, co wpływa również na stopę zatrudnienia oraz poziom cen³². Wykorzystując mechanizm mnożnikowy wzrostu inwestycji, realizacja kryteriów konwergencji może pośrednio generować lepszy wynik wskaźnika efektywności biznesowej oraz infrastruktury (z uwzględnieniem wydatków na naukę i ochronę zdrowia). Ranking z 2014 roku sytuuje Polskę na 36. miejscu spośród 60 analizowanych państw z wynikiem 61,7.

Począwszy od ustawy z 2009 roku w Polsce postępuje proces reformy finansów publicznych. Zapewnienie stabilności fiskalnej oraz reformy o charakterze strukturalnym, mające na celu zrównoważenie budżetu państwa oraz zminimalizowanie negatywnych skutków zmian demograficznych, mają kluczowe znaczenie dla sytuacji gospodarczej, w tym długookresowej stabilizacji kursu euro/złoty³³.

Jednocześnie ekspansja fiskalna jest często najefektywniejszą metodą walki ze spowolnieniem gospodarczym, a nadmierny rygoryzm może hamować wzrost, zwłaszcza w przypadku gospodarek doganiających, do których Polska

³² Poziom cen w znacznym stopniu zależy również od realizacji polityki monetarnej oraz monetarnych kryteriów konwergencji.

³³ R. Kelm, *Kurs złoty/euro: teoria i empiria*, Wydawnictwo UŁ, Łódź 2013, s. 443; J. Borowski, *Integracja monetarna. Wyzwania dla Polski*, PWE, Warszawa 2011, s. 143.

nadal się zalicza. W czasie kryzysu luzowanie fiskalne oddziaływało poprzez inwestycje publiczne, które ożywiały gospodarkę³⁴, aczkolwiek jeszcze przed wybuchem kryzysu 2008+ polityka fiskalna była zdecydowanie zbyt ekspansywna³⁵.

Podsumowanie

Fiskalne kryteria konwergencji mają istotny wpływ na całokształt gospodarki narodowej. Po pierwsze, utrzymują politykę fiskalną w pewnym rygorze; po drugie, skłaniają do konsolidacji finansowej; po trzecie, poprzez poprawę stanu finansów publicznych i stymulowanie wydatków na cele rozwojowe (innowacyjność, edukacja, badania i rozwój) mogą przyczyniać się do wzrostu konkurencyjności danego państwa; po czwarte, poprzez poprawę otoczenia makroekonomicznego mogą pobudzać napływ inwestycji oraz aktywność gospodarczą wewnątrz państwa, tym samym przyczyniając się do wzrostu gospodarczego. Realizacja kryteriów konwergencji sprzyja poprawie pozycji gospodarki w rankingach konkurencyjności, które uwzględniają m.in. stabilność makroekonomiczną, poziom zadłużenia czy też deficytu.

Dla gospodarki Polski szczególnie korzystny był impuls motywujący do podjęcia konsolidacji i reformy finansów publicznych. Prowzrostowa rola fiskalnych kryteriów konwergencji może być bowiem w pełni odczuwalna dopiero po przeprowadzeniu niezbędnych reform strukturalnych³⁶. Warto podkreślić, że pryncypialne podejście do wartości o charakterze nominalnym, bez uwzględnienia specyfiki gospodarki i sytuacji makroekonomicznej w aspekcie zewnętrznym oraz wewnętrznym, może skutkować pogorszeniem sytuacji gospodarczej.

Literatura

- Belka M., *How Poland's EU Membership Helped Transform its Economy*, „Occasional Paper”, Group of 30, Washington DC 2013.
- Bieńkowski W., Czajkowski Z., Gomułka M., Brocka-Palacz B., Latoszek E., Misala J., Radło M.J., Weresa M., *Czynniki i miary międzynarodowej konkurencyjności gospodarek w kontekście globalizacji – wstępne wyniki badań*, „Prace i Materiały” 2008, nr 284, Instytut Gospodarki Światowej.
- Borowski J., *Integracja monetarna. Wyzwania dla Polski*, PWE, Warszawa 2011.

³⁴ M. Belka, op. cit.

³⁵ Ministerstwo Finansów, *Finanse publiczne w Polsce w okresie kryzysu*, Warszawa 2012.

³⁶ J. Osiatyński, *Czy trwale wypełnianie kryteriów konwergencji z Maastricht musi zapewniać korzyści gospodarce?*, „Ekonomista” 2014, nr 2.

- Cellini R., Soci A., *Pop competitiveness*, „BNL Quarterly Review” 2002, No. 220.
- Ciżkowicz P., Rzońca A., *Mechanizmy oddziaływania deficytu fiskalnego na wzrost gospodarki*, „Gospodarka Narodowa” 2011, nr 10 (242).
- European Commission, *European Competitiveness Report 2000*.
- Eurostat, tec00127, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>, dostęp: 5.09.2014.
- Eurostat, TIPSGO10, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>, dostęp: 5.09.2014.
- IMD, *World Competitiveness Online, Methodology in a nutshell*, <https://www.worldcompetitiveness.com/OnLine/App/Index.htm>, dostęp: 21.07.2014.
- Kamba-Kibatshi M., *Reforma sektora finansów publicznych w kontekście integracji Polski ze strefą euro w dobie światowego kryzysu*, Difin, Warszawa 2013.
- Karnowski J., *Polityka gospodarcza Hiszpanii, Portugalii i Grecji w drodze do Unii Gospodarczej i Walutowej. Analiza doświadczeń na tle teorii*, „Materiały i Studia NBP”, styczeń 2006, z. 199.
- Kelm R., *Kurs złoty/euro: teoria i empiria*, Wydawnictwo UŁ, Łódź 2013.
- Komisja Europejska, *European Economic Forecast, Spring 2014*, „European Economy” 2014, No. 3, http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2014/pdf/ee3_en.pdf, dostęp: 17.09.2014.
- Krugman P., *Competitiveness: A Dangerous Obsession*, „Foreign Affairs” 1994, Vol. 73, No. 2.
- Michalczyk W., *Kryteria konwergencji polskiej gospodarki jako wyznacznik tempa integracji walutowej*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” 2013, nr 57.
- Ministerstwo Finansów, *Dług publiczny. Raport roczny*, Warszawa 2013.
- Ministerstwo Finansów, *Finanse publiczne w Polsce w okresie kryzysu*, Warszawa 2012.
- Ministerstwo Finansów, *Zadłużenie Skarbu Państwa 06/2014*, biuletyn miesięczny, http://www.finanse.mf.gov.pl/documents/766655/8590255/zsp_2014_06.pdf, dostęp: 10.09.2014.
- Osiatyński J., *Czy trwale wypełnianie kryteriów konwergencji z Maastricht musi zapewniać korzyści gospodarce?*, „Ekonomista” 2014, nr 2.
- Pérez-Caldentey E., Vernengo M., *The euro imbalances and financial deregulation: A post-Keynesian interpretation of the European debt crisis*, „Levy Economics Institute” 2012, No. 702.
- Szpringer Z., Łacny J., *Opinia na temat budżetowych kryteriów konwergencji sformułowanych w Pakcie na rzecz stabilności i wzrostu oraz w pakcie fiskalnym*, „Zeszyty Prawnicze” 2013, nr 2.
- Tchorek G., *Nierównowagi fiskalne i makroekonomiczne w strefie euro a nowe rozwiązania instytucjonalne*, „Management and Business Administration. Central Europe” 2013, No. 2.
- The Global Competitiveness Report 2013-2014*, ed. K. Schwab, World Economic Forum 2013, http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2013-14.pdf, dostęp: 20.07.2014.

The Global Competitiveness Report 2014-2015, ed. K. Schwab, World Economic Forum 2014, http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014-15.pdf, dostęp: 20.09.2014.

Triandafil C.M., *The analysis of the convergence criteria. Empirical perspective in the context of the sustainable character highlight*, „Working Papers of National Institute of Economic Research” 2011.

Tusińska M., *Konkurencyjność międzynarodowa a rozwój społeczno-gospodarczy. Przypadek Polski na tle krajów Unii Europejskiej*, Wydawnictwo UE w Katowicach, Katowice 2014.

Ustawa o finansach publicznych z dnia 27 sierpnia 2009 r. Dz.U. z 2009 r., nr 157, poz. 1240 z późn. zm., art. 86, ust. 2.

Wagner H., *Is the European Monetary Union Sustainable? The Role of Real Convergence*, [w:] *Who Will Provide the Next Financial Model? Asia's Financial Muscle and Europe's Financial Maturity*, eds. S. Kaji, E. Ogawa, Springer Japan 2013.

THE IMPACT OF FISCAL CONVERGENCE CRITERIA ON THE COMPETITIVENESS OF POLISH ECONOMY

Summary: The convergence criteria, which were for the first time introduced in the Maastricht Treaty, constitute a set of requirements that should be met by the economy of a Member State before its accession to the euro zone. As a result of the problems caused by the crisis 2008+ in various member-states, some controversy associated with the convergence criteria has arisen. Joining the European Union, Poland pledged to eventually adopt the euro. The fiscal criteria directly affect the shape of the national budget, and thus – indirectly – whole economy, including competitiveness. Analysis of the indicators used in the most popular rankings of competitiveness, allows to identify fields that depend, directly or indirectly, on the realization of fiscal convergence criteria. This article attempts to identify the relationship between fulfillment of fiscal convergence criteria and the level of competitiveness, taking into account inhibitory role of budgetary restrictions during economic slowdown.

Keywords: Convergence criteria, fiscal policy, competitiveness, crisis 2008+, Poland.